

De Zijderups

TIJDSCHRIFT VOOR ZOR GKUNST

In dit nummer o.a.:

Zorgkunst na Corona
Vogelière
Zorggroep Almere 40 jaar

Nr 15 - April 2020
www.dezijderups.nl

De Zijderups

TIJDSCHRIFT VOOR ZOR GKUNST

Het tijdschrift *De Zijderups* is een uitgave van stichting De Zijderups, stichting voor sociaal-maatschappelijke kunstprojecten, en richt zich met name op kunstprojecten in de zorg. Hein Walter is sinds 2011 als zorgkunstenaar werkzaam in Woonzorgcentrum Archipel. Hij is inmiddels niet meer de enige zorgkunstenaar. Met steun van Zorggroep Almere en verschillende fondsen, voeren we projecten uit in de zorgwereld en bewijzen we steeds op een andere manier dat kunst energie geeft en vitaliteit maakt. Creativiteit en welzijn hangen met elkaar samen. Ons visioen is dat er over een aantal jaren in heel Nederland zorgkunstenaars betaald aan het werk zijn. Dit tijdschrift wil mensen in de zorg informeren over de verschillende projecten die we hebben gedaan of hopen te gaan doen en ze daarmee op ideeën brengen.

Redactie:

Hein Walter (hoofredacteur)
Trudy van der Meer, Claudine Terlaan en
Louise Gregoire

Redactie adres:

Verzetslaan 42, 1318 BV Almere
Tel: 06 51924 882
E-mail: heinwalter@tiscali.nl

Internetsite:

www.dezijderups.nl
<https://www.facebook.com/dezijderups>

Bestuur De Zijderups:

Pim Groot- voorzitter
Renée Weder- penningmeester
Louise Gregoire- secretaris
Hein Walter- artistiek leider

Oplage: 50

Losse nummers: € 7,50 incl. verzendkosten

Abonnement: 4 nummers per jaar € 25,-

Kamer van Koophandel: 32164081

Giro: NL28 INGB 0005 0915 31

ANBI Status: 821691065

Inhoud:

Pag 3	Zorgkunst ten tijde van Corona
Pag 4	Zorgkunst ná Corona- Ideeën (1)
Pag 5	Over het leven van...
Pag 8	Vogelière
Pag 11	Inspiratie 2.0 - Alter Ego
Pag 13	De Muren van Archipel
Pag 14	Zorggroep Almere 40 jaar
Pag 16	Kunstwoord
Pag 17	Zorgkunst ná Corona- Ideeën (2)
Pag 18	Wat hoort bij wie
Pag 19	Kinderen tekenen ouderen
Pag 20	Het antwoord van een dwaas

Afbeelding voorkant: Vogelière in proces

Zorgkunst ten tijde van Corona

door Hein Walter

Het Coronavirus teistert de wereld. Een enkeling ziet er de straf van God in, andere enkelingen zien er een complottheorie in en roepen dat het geen virus is maar de stralingsresultaten van het 5G netwerk, de meesten van ons volgen de wetenschappelijke lijn, die zegt dat we te maken hebben met een gevaarlijk virus dat zich snel verspreidt en waartegen we als mensheid nog geen bescherming hebben.

Elk land volgt een eigen strategie, met meer of minder vrijheid. Al zijn alle evenementen afgeblazen en zijn alle scholen dicht, in Nederland worden we op dit moment, eind maart, nog voor een groot deel aangesproken op onze verantwoordelijkheid. Laten we hopen dat we daarmee de beste strategie kiezen.

Voor de zorginstellingen zijn de regels wel degelijk heel streng. De bewoners zijn, als het ware, afgesloten van de wereld. De consequenties op sociaal vlak zijn enorm. Echtgenoten, kinderen, familie, niemand mag op bezoek komen. Ook de activiteiten zijn geschrapt, de geestelijke verzorging mag niet op bezoek komen, het sociale leven is beperkt tot de mensen die op de afdeling werken.

Oog voor eenzaamheid

Het bijzondere van deze situatie is dat wij, de buitenwereld, nu maatschappelijk oog hebben gekregen voor de eenzaamheid en kwetsbaarheid die daar is. Er worden massaal kaarten en brieven gestuurd, er worden muzikale optredens verzorgd achter glas, er wordt gebeld, kinderen staan voor het raam te zwaaien, allemaal prachtige initiatieven. Zouden we die aandacht kunnen vasthouden

als we straks bevrijd zijn van het virus? En ook de waardering voor de zorg, voor de mensen die met hun handen aan het bed staan, die is in één klap een heel stuk groter geworden. Zou die waardering straks uitgedrukt kunnen worden in een hogere financiële waardering? Dat zou mooi zijn, maar dat is niet zo een-twee-drie gedaan.

Ongelijkheid

Ik las ergens een column van een arts. Hij schreef dat hijzelf gevaar loopt op een Coronabesmetting, en eigenlijk altijd wel gevaar loopt op infecties of wat dan ook, want die gevaren horen nu eenmaal bij het beroep. Maar mocht hem dat overkomen, dan laat hij zijn gezin achter met een goede, financiële uitkering. Die zekerheid heeft hij.

Maar verpleegkundigen, verzorgenden en ook de mensen die in de huishoudelijke dienst werken, die lopen nu een vergelijkbaar gevaar. Maar als hen iets overkomt, dan laten zij hun gezin niet achter met een goede uitkering. Dat verschil is ook iets om te beseffen.

Zorgkunst

Op de zorgkunst hebben de regelingen ook grote impact. Wij mogen op dit moment niet in de zorgcentra komen en hebben dus met niemand contact. Wendela de Vries, die door haar project nauw contact heeft met een groep bewoners van De Toonladder, heeft er iets op gevonden: zij belt iedere donderdag met 'haar' bewoners. Dat is een mooie manier.

De andere zorgkunstenaars wachten af....en in de tussentijd maken we nieuwe plannen.

Zorgkunst ná Corona: ideeën

Brieven

Start een breifwisseling. Doe een oproep aan een familielid van een bewoner of zoek iemand uit je eigen netwerk en vraag of die persoon bereid is om gedurende een periode van bijvoorbeeld een paar maanden wekelijks een brief te schrijven - en te ontvangen.

Jij, zorgkunstenaar of mantelzorger, helpt de bewoner om brieven te schrijven.

Voor het schrijven van een brief neem je wekelijks een uur de tijd. Jij schrijft en eventueel type je de brief thuis uit.

Bij elke brief neem je een aantal onderwerpen of vragen als basis. Je kunt bijvoorbeeld vragen naar de situatie van vroeger, hoe het leven thuis was, hoe het huis eruit zag, zijn of haar slaapkamer, met wat voor speelgoed werd er gespeeld. De bewoner praat en jij schrijft op wat zij/hij zegt.

Je kunt vragen naar wat liefde is, naar ervaringen op dat gebied. Je kunt vragen naar vriendschappen, naar mensen die ze uit het oog zijn verloren.

De brieven worden op die manier persoonlijke verslagen. Je stuurt ze op naar de persoon aan wie je de koppeling hebt gemaakt. En je krijgt wekelijks een brief terug. Die lees je voor en naar aanleiding van wat je leest, kun je verder schrijven. En onderwerpen zat: winkels van vroeger, vakanties, hoe werd het huishouden gedaan, de eerste auto, school, opleidingen, de stad waar iemand woonde... stof genoeg om een stapel brieven te schrijven.

Aan het eind van het project kun je kijken of het interessant genoeg is om het geheel te bundelen of er een boekje van te maken voor de familie. Je moet natuurlijk wel vragen of je ook de ontvangen brieven mag gebruiken.

Emoties op foto

Maak elke week een serie foto's van iemand. Steeds op dezelfde plek. Je daagt de persoon uit om een bepaalde emotie uit te drukken.

Trek een boos gezicht, een blij gezicht, kijk bedroefd, verheugd, verschrikt. Zoom goed in, zodat het hele gezicht de foto vult.

Na tien weken heb je een enorme hoeveelheid foto's. Maak met de persoon zelf een keuze van een stuk of tien foto's, die allemaal een eigen emotie uitdrukken.

Maak er een boekje van en schrijf onder elke foto de emotie die het gezicht uitdrukt.

Het mooie is dat het niet alleen voor de bewoner leuk is, maar ook de mensen eromheen genieten ervan.

Naar buiten - in gesprek met

Ga met een bewoner naar buiten en ga op straat mensen interviewen. Doe dat een flink aantal keer, zodat je minstens honderd antwoorden hebt. Stel de mensen steeds dezelfde vraag en schrijf de antwoorden op. Bijvoorbeeld: *Wat is liefde?* Of *Welke rol speelt tegenslag in het leven?* Of *Gelooft u in engelen?* Je zult merken dat de vraag snel beantwoord wordt (en het antwoord schrijf je op), en dat je daarna in gesprek komt en zomaar wat langer contact hebt. Vraag het e-mailadres, zodat je ze eventueel later kunt benaderen.

Als de antwoorden interessant genoeg zijn, kun je besluiten om er een boekje van te maken. Schrijf een voorwoord over jullie aanpak. Je kunt de mensen uitnodigen die je gesproken hebt voor de presentatie - je hebt hun e-mailadres.

Over het leven van ... Dhr. Oosterloo door Judith van de Kreeke - geestelijk verzorger Polderburen

Dhr. Oosterloo (O) kijkt samen met zijn dochter Ingrid (I) niet alleen terug op het leven van hen beide, maar ze vertellen ook hoe het nu met hen gaat.

Hoe zou je je vader in een paar woorden omschrijven?

Sociaal, gezellig, eigenwijs, (vroeger) bij de tijd, een wereldse man, ondernemend....

Wat vindt u daarvan?

O: Je probeert je best te doen, zo ben ik opgevoed.

I: Je bent toch altijd gezellig?

O: Ik vind het belangrijk dat ik met mensen kan praten en dat ik dan wat kan meepraten.

I: Je had heel veel vrienden waar je altijd langs ging.

O: Dat kwam door mijn zaak, dus dan leer je een heleboel.

Maar je hoeft niet alles te weten.

Ingrid gebruikte zojuist ook het woord *eigenwijs*...

O: Ik zie er niets van. Als ik wat heb, dan kom ik daar rond voor uit.

I: Je denkt wel altijd dat je gelijk hebt.

O: Ik laat me niets opdringen. Ik heb niet altijd gelijk. Wat moet ik er mee als het niet belangrijk is? Dan hoeft ik dat niet te weten.

I: Je weet goed wat je wilt en wat je niet prettig vindt.

O: Zeker. Als ik iets niet wil, dan reageer ik niet. Dan zeg ik dat gewoon.

I: Je komt goed voor jezelf op. Dat heb je wel geleerd.

O: Vroeger had ik een eigen mening. Nu ben ik gebonden aan een bepaald ritme.

I: Je moet je nu meer aanpassen.

O: Je geeft steeds meer uit handen.

I: Je wordt steeds makkelijker.

O: Iets wat ik niet interessant vind, laat ik liggen.

Ik heb andere hobby's.

Ik heb twee fotozaken gehad. Die liepen goed. Daar was ik de baas. Ik ben lange tijd eigenaar van mezelf geweest.

Ik heb altijd in de fotografie gezeten.

Ik verkocht spullen, dus daar moest ik veel van weten.

Wat weet u ervan?

O: Alles!

Ik heb heel veel plezier gehad. Ik verkocht apparatuur en maakte ook foto's.

I: Mijn vader had in Landsmeer en in Amsterdam een winkel.

In Landsmeer was een groot atelier, waar mijn vader aan portretfotografie deed.

Je fotografeerde daar hele families, weet je nog?

O: Dat konden ze zelf niet, dus kwamen ze naar mij. Ik zette ze neer en ik maakte dan foto's.

I: Ik denk dat heel Landsmeer familiefoto's bij je kwam maken. Die hangen nu in alle huiskamers daar. Je hele atelier hing vol foto's.

O: Ik ging ook naar mensen thuis voor trouwen en geboortes.

I: Vooral toen je de zaak verkocht had, maakte je veel trouwreportages en dan maakte je ook het album.

En wat je ook nog erbij deed: als mensen met een eigen fotozaak op vakantie gingen dan nam je de zaak waar, in heel Nederland.

Dan runde mijn vader dus de winkel.

Heeft u Ingrid veel op de foto gezet?

O: Ja, natuurlijk.

I: Hij maakte zo vaak foto's van me dat ik gekke bekken ging trekken.

O: Ik kon die foto's weer aan klanten laten zien.

Was u trots op uw werk?

O: Als ik mensen blij kon maken en ze zeiden dat ze het mooie foto's vonden, dan kon mij

Dhr. Oosterloo en zijn dochter Ingrid - foto door Judith van de Kreeke

dat blij maken.

U had er veel plezier in

O: Ja, natuurlijk. Ik kon ze helpen met iets wat zij niet konden en ik wel.

Mist u het werk, zou u nog wel eens willen fotograferen?

O: Als ik een camera in mijn hand zou krijgen, zou ik het willen..

I: Hij fotografeert niet meer. Het lukt niet meer. Op zijn kamer liggen nog wel camera's, maar die gebruikt hij niet meer.

Hoe zou u Ingrid typeren?

O: Dat is mijn dochter, daar ga ik dagelijks mee om.

I: Ja, maar wat vind je van me

O: Dat hangt van je bui af. Als je boos bent, daar zit ik niet zo mee.

(even stil:) Ze is alles: Ze is opgegroeid als een

hartstikke goed kind.

Vanaf het begin had ik een leuk kind in mijn armen.

Bent u trots op haar?

O: Met een heleboel dingen zeker. Ik heb verstandige dochters.

Kan jouw vader zichzelf zijn in Polderburen?

I: Ja, hij kan zijn gang gaan, hij kan doen wat hij wil. We hebben voor dit huis gekozen zodat hij zich niet opgesloten voelt; hij kan hier zo de tuin in wandelen.

Hij heeft hier een groot vrijheidsgevoel.

Hoe vindt u het hier?

O: Ik leer andere mensen kennen. Verder heb ik er nooit bij stil gestaan. Ik heb er geen problemen mee.

Als u maar niet alleen bent.

O: Nee hoor, dat komt niet bij me op.

I: Vroeger bezocht hij veel vrienden. Nu zoekt hij steeds minder contact. Hij gaat ook niet graag naar activiteiten, maar gaat zijn eigen gang.

Voelt u zich wel eens eenzaam?

O: Ik zie altijd wel iemand. De ene ken je langer en ga je vaker mee om.

I: ik denk het wel, maar ik denk dat hij er niet zo'n last van heeft. Hij vindt het erg gezellig als wij komen.

O: Ik ben altijd met veel mensen omgegaan en ben nooit alleen geweest.

Hoe kijk je nu tegen je vader aan?

O: Hij is nog steeds mijn vader, maar er is natuurlijk veel veranderd. Ik heb een verzorgende rol, maar de band die we vroeger hadden, is er niet meer.

Toen mijn ouders gescheiden zijn, was ik net uit huis. Tot zo'n tien jaar geleden hadden we met hem de mooiste tijd: hij paste veel op mijn kinderen, kwam vaak langs, we gingen met elkaar op vakantie. Hij was veel over de vloer en hoorde bij het gezin. Hij heeft na de scheiding van mijn moeder drie vriendinnen gehad waarvan twee vroeg overleden. Zij waren ook een soort moeder voor mij. Een periode van een jaar of twintig hebben we goed contact gehad. Maar nu ben ik hem kwijt. Dat gezellige dat we vroeger hadden, is er niet meer. Het is heel moeilijk. Eigenlijk heb ik het laatste half jaar weer een wat warmer gevoel over de relatie met mijn vader. De periode daarvoor zat ik nog veel meer in een verzorgende rol. Hij kan heel even blij zijn en herkent me als dochter. Het laatste half jaar heb ik zelf meer de rust en ervaar en voel ik: het is mijn vader. Het is een soort overlevingstactiek geweest.

O: En wie bent u eigenlijk? Wat heeft u geleerd?

I: Dat is de dominee

O: Dat waren vroeger alleen mannen, vrouwen waren alleen huisvrouw.

I: Maar nu zijn er ook vrouwen die dominee zijn.

O: Ja, dat kan, vrouwen kunnen ook een vak leren.

Je bent zelf vrijwilligster

I: In Castrovalva. Mijn schoonouders hebben

daar gewoond en ik vond dat de vrijwilligers daar zo goed werk deden. Toen ik vijf jaar geleden mijn baan kwijt raakte en mijn vader achteruit ging, ben ik vrijwilligster geworden. Ik werk op het naaiatelier, ik haal kleding op bij de wasserette, herstel alles, bewoners zitten daar omheen en helpen. Het gaat om het sociale gebeuren. Een collega vrijwilligster doet spelletjes terwijl ik achter de naaimachine zit. Het is nuttig en aangenaam. Op donderdag doe ik mee met de wandelclub. We halen bewoners met rolstoelen en gaan wandelen, we maken dan een stevige wandeling.

En daarna is er natuurlijk koffie en thee.

Is het belangrijk voor je?

I: Het geeft me ongelofelijk veel voldoening. Vergeleken met mijn betaalde baan haal ik hier zoveel meer uit.

Hoe blij je mensen kan maken met zoiets simpels. En je bouwt iets op met de bewoners.

Hoe ziet u de toekomst?

O: Heb ik niet. Ja, oud worden. Kunnen lopen, kunnen denken. Ik heb geen keuzes. De tijd wordt steeds korter.

I: Doorhobbelen zoals je nu doet.

O: Ik hoop dat ik nog verschillende mensen kan helpen. Als ik iemand kan helpen, dan doe ik dat.

I: Ik hoop dat hij nog lang gezond blijft, kan wandelen en bewegen. We gaan af en toe tennissen in de poldergym. Ik denk dat hij dat nog wel vol kan houden.

De Vogelière

door zorgkunstenaar Wendela de Vries

Er zijn van die plekken waar je voor het eerst komt en waarvan je denkt: hier ben ik eerder geweest, zo vertrouwd en prettig, een soort thuiskomen. Dit had ik bij De Toonladder, toen ik voor het eerst op het terras bij De Ronde Hof was. Collega Ninette Koning presenteerde daar haar zorgkunstproject, augustus 2018. Van oktober 2018 t/m januari 2019 maakte ik in De Toonladder met bewoners ons voorlees- en prentenboek 'Bij ons in de Toonladder'. Een feest om te doen! Ik was dan ook enorm blij toen ik in november 2019 terug mocht komen met een nieuw plan voor een zorgkunstproject: 'De Vogelière'. Een woordgrapje gebaseerd op 'volière'.

Verspreid over het binnenterrein van De Toonladder staan zes houten huisjes. Ik kwam op het idee te vragen of we een van die huisjes mogen gebruiken om er een grote kijkdoos van te maken. Dat mocht en ondertussen zijn we al vier maanden bezig allerhande vogels te maken van papier-maché. Er hebben al zo'n twintig mensen aan meegewerkt, daarvan vormen vijf bewoners nu de vaste kern.

Toen we begonnen, stelde ik voor dat we fantasievogels zouden gaan maken, maar al gauw bleek dat de meesten het liefst zo realistisch mogelijke vogels wilden. We begonnen met een uil, een boerenzwaluw en een ooievaar; de vormen daarvan had ik in mijn atelier voorbereid. In het begin had ik een grote groep, mijn vier vaste dames, drie heren en twee dames van *De Club*. (Leden van *De Club* zijn licht dementerend en wonen nog zelfstandig, buiten De Toonladder.)

Een van de heren, de heer De V., was enorm enthousiast. Hij had afasie, sprak wel, maar

onsamenhangend. Ondanks dat was hij een aanwinst voor de groep, 's Ochtends en 's middags was hij vrolijk van de partij en maakte een kokmeeuw en een haan.

Om iedereen mee te nemen in het proces van creëren bedacht ik het zinnetje: Nu gaan we van niets IETS maken.

Allemaal tegelijk rolden we twee propfen krantenpapier die gaandeweg, d.m.v. de papiermachétechniek transformeerden in een uilskuiken. Het woord 'uilskuiken' maakte veel los, foto's van echte uilskuike, gekke gedrochtjes met wat dons en grote ogen, hielpen daarbij. Iedereen vond het hilarisch, inclusief het personeel. We kregen pluis en wol om ze nog echter te maken. En het resultaat: een nest vol uilskuike, met een vader en moeder uil erbij. En naast de al genoemde vogels: een kolibrie, een spreeuw, een roodborstje, twee boerenzwaluwen, een haan en een kip, acht gele kuikentjes, twee spechten en twee hopen.

Door het bestuderen van al die vogels bouwden we ook vogelkennis op: een hop heeft bijvoorbeeld zebrastrepen en een oranje verenkam, een lust voor het oog.

Af en toe schoven er bewoners aan: mevrouw B. die blind is, en het leuk vond om alle kleine kuikentjes vast te pakken en ze te tellen.

En mevrouw L., die vroeger heel mooi kon tekenen, maar nu haar handen niet meer kan gebruiken, gaf instructies hoeveel dons haar uilskuiken moest krijgen. Er kwam een vraag van het management: of mevrouw K., die al zeven maanden in bed lag, misschien schilderles zou kunnen krijgen. In plaats van haar

apart te begeleiden lukte het, met veel inzet van de zorg, het zo te regelen dat ze bij ons in De Huiskamer kon meedraaien. Als vogel koos ze een 'bijeneter', een prachtige vogel met roodbruine, felblauwe en gele veren en een soort Zorro-maskertje. Mevrouw K. mengde de kleuren zelf.

Op het moment dat ik dit schrijf, eind maart, zitten we allemaal thuis vanwege het Coronavirus. Maar niets houdt de lente tegen! Wel een verdrietig bericht: meneer De V. is overleden. Hij was al begin februari opgenomen met hartritmestoornissen. We hebben hem toen een mooie kaart gestuurd met een haan, een kip en een heleboel kuikens. We zullen zijn zonnige inbreng erg missen.

Deze week heb ik al mijn vaste deelnemers in De Toonladder gebeld. Het is zo jammer dat we nu niet bij elkaar kunnen zijn, om verder te werken aan ons project. Ik heb telefonisch een eenvoudige opdracht opgegeven: blaadjes tekenen op gekleurd papier en die uit te knippen. Straks, als het zover is, en we weer naar buiten mogen en elkaar weer kunnen ontmoeten, maken we al die blaadjes vast aan ons boompje, dat in de Vogelière komt te staan. Wat een feest zal dat worden! De prachtige tuin, de geiten en schapen, de moestuin, nieuwe terrassen vol gezelligheid en leven, De Concertmeester die weer draait...en daarnaast onze mooie levensgrote kijkdoos met tientallen zelfgemaakt vogels, een boom met blaadjes en een cactus met bloemen! Het is een heerlijk vooruitzicht.

Inspiratie 2.0 - no. 2 Alter Ego

door Hein Walter

Eind maart was de opening gepland van de derde expositie van Inspiratie 2.0. Tonneke Kievits zou haar dierschilderijen op de gang hangen en een opening verzorgen... maar Corona stak daar een stokje voor. Dus hangt de huidige expositie er wat langer.

Het project Inspiratie 2.0. Het is de titel van een reeks tentoonstellingen die stichting De Zijderups organiseert op de eerste verdieping van Woonzorgcentrum Archipel, de gang van de afdeling somatiek. 'Alter Ego' is de tweede tentoonstelling - tekeningen van Camille van Neer. Camille is ook zorgkunstenaar en hij is (voor de crisis) een zorgkunstproject begonnen in Archipel. Dus dat tegelijk een mooie kennismaking met zijn eigen werk.

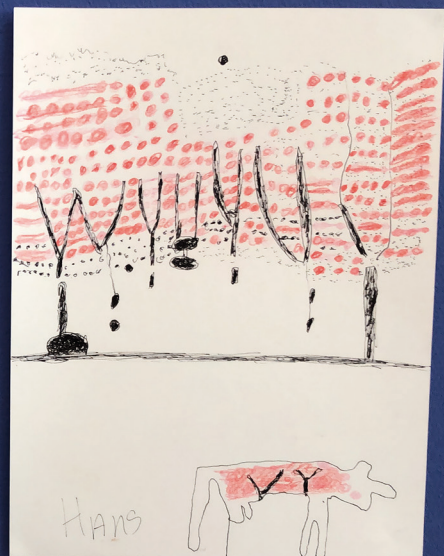
We hebben weer een boekje gemaakt in een oplage van 50, als catalogus. Het boekje wordt gebruikt in het zorgatelier, in die zin dat deelnemers aan Ik teken voor je de tekeningen kunnen natekenen. Dus ook de tekeningen van Camille was inspiratiemateriaal voor derden.

In het voorwoord verklaarden we de titel, *Alter Ego: Schrijvers kunnen alter ego's in het leven roepen om ze dingen te laten zeggen die ze zelf misschien niet liever hardop willen zeggen. Camille van Neer is kunstenaar en kunstenaars kunnen zich niet zo makkelijk verschuilen achter een andere naam. Wat ze wel kunnen doen is een onverwacht perspectief kiezen. Bijvoorbeeld een portret tekenen van iemand en het dan doen lijken alsof het een zelfportret is - wat in zekere zin ook zo is, want elk kunstwerk dat een kunstenaar maakt is een portret van een stuk van zijn eigen binnenwereld. In dit geval zijn het niet zomaar portretten - het zijn*

portretten van kunstenaars. Meestal vergeten en voor de meeste mensen onbekende namen. Camille brengt hen weer in leven - en door hen... zichzelf.

Bij de koeienserie doet Camille iets vergelijkbaars met het alter ego, maar dan anders. Natuurlijk weten we dat de koe de werken niet zelf gemaakt heeft - want koeien kunnen nu eenmaal niet tekenen - maar door de koe steeds op de voorgrond te zetten, zorgt Camille ervoor dat we een beetje door haar ogen gaan kijken. Wat zien we als we meekijken met het oog van de koe? Ziet ze de vooruitgang van de wereld, of ziet ze een achterwaartse ontwikkeling? Zou de koe de waarde inzien van Facebook? Of tekent haar perspectief juist voor de waardeloosheid van de (a)sociale media? Zou zij de bloemen in de wei voor schoonheid aan nemen of voor lief nemen? En doet haar blik het onze veranderen?

De Muren van Archipel

In de maanden februari en maart was bij *De Muren van Archipel* de tentoonstelling te zien van het duo *IsabelaRaquel*, twee jonge vrouwen die na een burn-out een creatief pad bewandelen. Op de flyer stond: *Isabela en Raquel zijn twee vriendinnen die hun passie hebben gevonden in het maken van kunst. Twee jonge energieke geesten die hun krachten hebben gebundeld en een internationaal kunstenaarsduo vormen. Hun kunstwerken kun je omschrijven met termen als kleurrijk, chaotisch en gewaagd. Ze werken vanuit hun emoties en proberen tegelijk hun gevoel over deze tijd weer te geven: die is snel, hip en broeierig. Dat kleding, uiterlijk en mode een rol spelen in hun werken is evident! Dat zijn de buitenste lagen*

die we als eerste zien als we iemand ontmoeten. Onder die lagen woont het diepere ik. Wie onder de lagen verf durft te kijken, die vindt de twee kunstenaars, als één ziel: IsabelaRaquel.

Hun kinderen zitten allebei op De Omnibus, de basisschool aan de overkant van Archipel. Ze hebben een les verzorgd over hun werk. Ze zijn eerst gaan kijken bij de tentoonstelling en vervolgens hebben ze met de leerlingen een enigszins vergelijkbare werkwijze gehanteerd. Ze hebben foto's gemaakt van alle leerlingen en die foto's opgeplakt op een vel papier. Daaromheen moesten ze een expressieve schildering maken. Een aantal van die tekeningen hangt nu bij de expositie.

Zorggroep Almere - 40 jaar

door Hein Walter

In 2020 is het veertig jaar geleden dat Zorggroep Almere werd opgericht. Toen nog onder een andere naam, maar de organisatie waar we nu de vruchten van plukken, kreeg toen haar wortels.

Ik was gevraagd om mee te denken over een festelijk jaarprogramma en daar heb ik enthousiast ja op gezegd. Er stond al een aantal evenementen op stapel en samen met Frédérique Mensink en Willeke Oxener zijn we tot een jaarprogramma gekomen waarbij we voor elke maand een activiteit hadden bedacht - afwisselend voor patiënten, bewoners, personeel en Almeerders in het algemeen. We waren al begonnen - met een schoolontbijt op vier basisscholen... totdat Corona roet in het eten gooide!

Ik ga ervan uit dat de activiteiten die we vanaf de zomer hebben gepland wel kunnen doorgaan.

Een van die activiteiten is een tentoonstelling over de geschiedenis van zorg, voeding en hygiëne. Ik maak in totaal veertig stukken, informatieve teksten en illustrerende foto's, afwisselend en uit alle tijden. Portretten van belangrijke medici, uitvindingen, recepten uit de oertijd, gebruiken van weleer, noem maar op. Hierbij alvast een tipje van de sluier, een tekst over de hygiëne in Versailles tijdens het leven van Lodewijk IV, de Zonnekoning (1638 - 1715)

De geur in paleis Versailles werd omschreven als een mengsel van urine, poep, reukwater en zweet. De stank van Versailles was berucht en moet erger zijn geweest dan die van andere Europese paleizen. Dat kwam doordat alles aan het Franse hof groter was – ook het aantal

mensen. Er leefden duizenden edelen en nog veel meer bedienden.

Al was Versailles toen nog niet klaar, in 1682 betrok de koning zijn nieuwe paleis met zijn gezin, ministers en hofhouding.

Ruim 36.000 man waren nog druk bezig met het aanleggen van grachten en vijvers en het planten van bomen.

Op het hoogtepunt van Versailles woonden er zo'n 5000 inwoners. In de gangen en op de trappen was het altijd druk, en soms liep er zelfs een koe rond, die het paleis binnen was gehaald om kleine kinderen van verse melk te voorzien. De koninklijke familie liet zich in privédraagstoelen rondsjouwen.

In het gebouw waren overal piepkleine toiletten, die bestonden uit een houten ton met een groot gat erin. Deze latrines waren heel vaak lek en de inhoud sijpelde dan door de vloer naar de ondergelegen kamers. Bewoners met hoge nood deden hun behoefte op de grond. In de kamers van het paleis stonden overal po's, en hoewel dat verboden was, werden deze meestal uit het raam geleegd. De Zonnekoning zelf had een luxere oplossing: hij deed zijn behoefte op een stoel met een gat in de fluwelen zitting.

Kort voor zijn dood in 1715 wilde de Zonnekoning iets doen aan de stank in het paleis: hij gaf opdracht om één keer per week alle ontlasting uit de gangen te halen.

Boven: De toiletstoel van Lodewijk IV

Onder: Versailles omstreeks 1715 - schilderij gemaakt door Pierre-Denis Martin

Kunstwoord

Woorden bij tekeningen - door Hein Walter

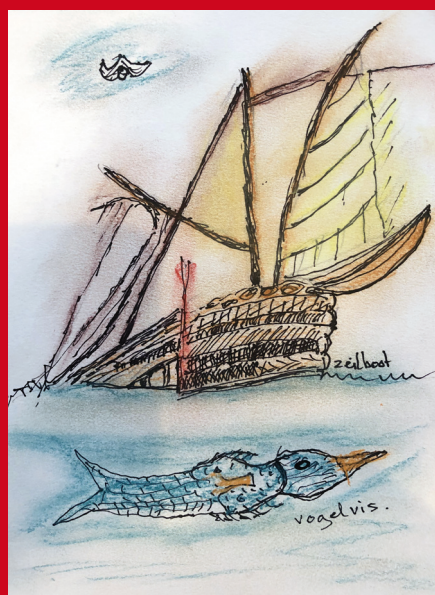
Elke vrijdag ga ik naar Polderburen, om te tekenen met de mensen die daar op de Dagopvang komen. Ik heb het project *Groeten uit de Polder* genoemd. Ze tekenen, al dan niet naar een voorbeeld, en daarna maken ze een tekst bij hun eigen tekening. Die tekst ontstaat in gesprek. We praten over de tekeningen en wat ze erover zeggen, schrijf ik snel op. Lida K. is een van de deelnemers. Lida is licht dementerend, maar als je dat niet zou weten, wist je dat niet. Ze heeft vroeger veel getekend, zei ze steeds, en ze zou een keer wat tekeningen meenemen. Na de vierde keer deed ze dat ook echt! Dat ze vroeger getekend had, dat zag ik ook al aan haar tekenstijl. Makkelijk en handig.

De tekst schrijven de deelnemers zelf achterop de tekeningen - ik lees aan ze voor wat ik heb opgeschreven van wat ze erover hebben gezegd.

De tekeningen doe ik vervolgens in een envelop en schrijf het adres op van iemand uit hun eigen netwerk. Een echtgenoot, een dochter of zoon, of soms een onbekende in de hoop dat die persoon weer wat terugschrijft.

Lida wil haar tekeningen niet opsturen, maar mee naar huis nemen. Maar gelukkig hebben we de foto's nog!

Door Corona ligt ook dat project stil, maar als de crisis voorbij is, dan gaan we daar natuurlijk weer gewoon verder.

Een zeilschip van vroeger.
Angela is de naam van het schip.
Heeft een beetje iets vliegerigs
en is van aarde.
De A is van vliegen.

Je had zo'n schip
wat zonder mensen voer.

De vis blijft bij hem
in de buurt.

Laat mij die visch zijn.
Ik hou van zwemmen.
Ik hou van water.

Lida. K.

Zorgkunst ná Corona: ideeën

Klassieke woorden

Ga aan tafel zitten met een groep bewoners en laat via je telefoon (of versterker) klassieke stukken muziek horen. Het voordeel van met name modern klassieke muziek is dat het afwisselend is en soms een beetje vreemd en apart. Laat bijvoorbeeld Le sacre du printemps horen van Stravinsky, of De Schilderijtentoonstelling van Moessorgsky, of Carnaval des animaux van Saint-Saëns. Er is zoveel spannende muziek te kiezen.

Roep om de beurt een woord dat de muziek op dat moment oproept. Schrijf al die woorden onder elkaar en lees vervolgens aan de groep alles voor. Laat je verrassen!

Abstracte kleurplaat

Knip uit tijdschriften plaatjes uit, volg daarbij de lijnen van de figuren. Dieren, mensen, meubels, alles mag. Neem een vel dik tekenpapier ter grootte van A4 of A5. Teken met een dikke viltstift de contour van het geknipte plaatje.

Knip een volgend plaatje uit en trek ook daarvan de lijnen op het papier. De lijnen mogen elkaar overlappen. Doe dat met verschillende plaatjes, net zo lang totdat het vel papier aardig vol staat met lijnen. Je mag de lijnen van het papier laten aflopen, maar je kunt er ook voor kiezen om de rand vrij van lijnen te houden.

Er zijn door al die doorsnijdende lijnen vormen ontstaan die in de verte doen denken aan herkenbare vormen, maar ook een abstracte waarde hebben gekregen.

Kies vier kleuren viltstift, liever niet meer. Kleur vervolgens de eigen kleurplaat op een eigen manier in.

Demonteren

Koop bij de Kringloop een oud (goedkoop) apparaat. Een radio bijvoorbeeld. Neem een paar schroevendraaiers mee en tangetjes. Haal het apparaat uit elkaar en verbaas je over hoe het in elkaar zit.

Op een bepaald moment heb je een stapel kleine onderdelen. Wat kun je daarmee doen? Je kunt ze natekenen. Je kunt ze met een lijmpistool aan elkaar plakken en zo een nieuw kunstzinnig object maken. Je kunt ze rangschikken op een vel papier en er een foto van maken.

Tafelgesprekken

Zet op de tafel een paar spullen. Een bord, en kopje, en lepeltje, een appel, peper en zout, etc. Ga met een aantal mensen aan tafel zitten. Laat iedere persoon één voorwerp kiezen. Probeer de mensen zich te laten inleven in het voorwerp dat hij of zij is. Wat zeggen de voorwerpen tegen elkaar?

De zorgkunstenaar of mantelzorger probeert goed op te schrijven wat er allemaal gezegd wordt. Er ontstaat op deze manier een huiskamertheaterstuk, een rollenspel.

Misschien zijn er fragmenten die waardevol zijn. Misschien kun je uit de dingen die gezegd worden het gevoel lezen dat iemand heeft.

Je kunt het ter plekke uitwerken en de spelers de tekst geven. Oefen even, laat de mensen een andere stem zoeken voor bijvoorbeeld de appel, of het bord. Hoe zou de stem van een bord zijn? Hoe praat een appel?

Als de bewoners meedoen en het stuk spreken, neem het dan op met je telefoon. Neem het geluid op en film de voorwerpen. Zo kom je niet in de knoop met de privacy-regels.

Project Wat hoort bij wie?

Het project *Wat hoort bij wie* is nog slechts een idee. De uitvoering is niet zo ingewikkeld... maar je moet er wel even de tijd voor nemen. Werkwijze:

Fotografeer met een goede camera alle bewoners van een woongroep. Maak een portret, het gezicht van de voorkant en van opzij.

Maak ook foto's van details: handen, neuzen, oren, ogen, monden.

Maak vervolgens een boekje met goede, grote foto's van de lichaamsdelen en gezichten en zet alles door elkaar.

Maak een goede afdruk op dik fotopapier.

Kost vijf of zes tientjes.

Het boek kan je gebruiken als spel. De mensen wonen bij elkaar in de groep, maar kennen ze elkaar? Herkennen ze hun eigen handen? Hun eigen ogen? Door te kijken naar de foto's en te zoeken, gaan ze beter kijken.

Nadeel: Als er iemand uit de groep overlijdt en een nieuwe bewoner inwoont, dan is het boek eigenlijk niet goed meer te gebruiken, want dan staat er van één persoon geen foto's in. Dat voelt als ongastvrij voor de nieuwe bewoner. Het boek is dan nog wel leuk om te bewaren voor het personeel. Als herinnering. En je kunt natuurlijk ook een dergelijk boek maken van het personeel.

Kinderen tekenen ouderen

*Antwoord van Han Pegman
op de brief aan God door Hein Walter
gepubliceerd in De Zijderups 14*

Hein Walter, realist?

Hein allereerst wil ik je bedanken voor de toezending van de Zijderups nummer 14 met de prachtige tekeningen en mooie teksten, maar...

op de achterflap stond de monoloog van jou over God. Zonder aan jouw klaagzang over de afwezigheid van Hem ook maar enigszins afbreuk te willen doen, zou ik graag mijn visie, als DWAAS, met jou over God willen delen.

In lang achter mij liggende tijden
heb ik de Bijbel en geschriften

van oude Grieken gelezen,
met daarin een zeker beeld van God.

Hij werd er voorgesteld als een landman,
die het Goddelijke zaad, dat uit hemzelf voortkwam,

met een brede armzwaai uitzaaide
in de kosmische ruimte.

De oude Grieken spraken van de
Logos Spermatikos, of de uitzaaiende rede.

Al deze lichtzaden vormden om zich heen
een stralingsveld te vergelijken

met de elektronen rond om een atoomkern.
In dat stralingsveld met in het midden dat goddelijk atoom

werd na onzegbaar lange tijd
een mens geschapen.

Naar Zijn beeld en gelijkenis. De mens
kreeg ook de scheppingskrachten van de Vader.

En hij, de mens, schiep zich een god
naar zijn beeld en gelijkenis,

aanbad hem, bracht hem offers en stortte
al zijn klachten over hem uit.

Als antwoord keerde de narigheid terug.
Wat je zaait, zal je oogsten.

Op de Apollotempel in Delphi
staat boven de ingang geschreven:

Mens ken uzelf
en gij kent het heelal der Goden.

In de Bijbel staat dat de grootste zonde
het gebrek aan ware kennis is.

De mens heeft in de loop der tijd
een reeks van zonden begaan,

die door de schriftgeleerden van zware sancties
werden voorzien. Zo werd de Hel geschapen.

In de wereld waarin wij leven, waar alles
in zijn tegendeel verkeert, kwam ook de hemel.

In de Bijbel staat ook: God is Liefde.
Is het geen Liefde als wij aardbewoners

overstraald worden door de Goddelijke Zon?
Hel licht van de zon uit ons planetaire systeem

schijnt over goeden en kwaden,
niet alleen over de goeden.

Hoe vaak mopperen wij over de zon, wanneer die
een dag teveel schijnt, of teveel water haalt?

Als besluit kan ik zeggen
dat ieder mens een goddelijk zaadatoom

in zijn hart draagt, waarvan hij
zich bewust moet worden en daaruit gaat leven.

Op die basis hebben wij elkaar
herkend en gerespecteerd.

Laten wij de aardse hemel en de aardse hel
aan ons voorbijgaan en de reis ondernemen.

Een Dwaas